

GAUSDALS TIDER

6. Aargang

Gausdal Historielag

Nr. 1-1993

SKOGBRUK I GAUSDAL FØR OG NÅ.

Av Paul Sveen.

For 70-80 år sidan, da millom mange andre Rødumskaran dreiv med skogsarbeid, fekk dei ros og påskjønnelse og endatil premie for pen behandling av ungskogen. Kanskje det sume gonger vart spara vel mye og.

- Vi kan ikkje ta alt, det lyt vera att någå til ein annan gong og, sa han Sigvart. Kanskje det er någå av gunnen til at det er mye gamal og hoggar skog i dag. Dei såg an trea og tok ut virke til forskjellige formål og bruk. Til husbygging og veggtømmer tok dei ut tre med sein-vokse hard og sterkt ved som kunne stå seg mot vær og vind, og langtørka for å få minst

mogleg sprekk. Til gjerdved tok dei ut passe store stokker med beinkjøyvd ved og minst mogleg kvist og kløyvd til skived. Til gjerdstaur fann dei helst myrgeidd med tennar og hardved. Og så tok dei lange tunne greinar av smågran og vridde til "sveig". Til stenger under sleameier fann dei hard tennargran frå myrkanter og rålende. Dei stakk rotenden inn i den gjærande og varme stallmøkk-koken og let dei stå der nokre dager så dei vart mjuke og seige til å bøye bretter på. Så vart dei festa på sleameier med bjørkepinne, "steillbands-

pinner". Trestongsleder var mye brukt til høykjøring på sæterlykkjom, til møkk-kjøring og i brattlende. Til å hesja høy brukte dei lange tunne staurer, "renner", og kråkåer. Kråkåer, det var greinne stolper som dei bora mange hol i oppover og slo inn trepinner til å leggja rennene på.

Apropos kråkåer. På ein gard var brukaren, ein halvgamal gubbe, stol og stiv som ein kråkå, som dei sa. Ein gong vart dei lens for hesjamateriale, dei hadde ikkje fleire kråkåer. Da var det ein av husmennene som hadde ein kommentar: - Det er nå inte att meir eill ein kråkå her på garda nå og på honom er det berre ein pinne og dein vil kjerringa ha.

I dag foregår skogsarbeidet på ein heilt annan måte. Det er slutt med å ta ut virke av forskjellig slag til forskjellige formål. Redskapen og utstyr er nå gå heilt anna. Øks og tigersvans, nåvår og barkespade er avlegs og er nærmest museumsgjenstander.

Nå er det store og kostbare hogstmaskiner som herjer i skogen. Dei

brøyter seg fram og bryt ned for ende. Ungskog og smågran går med uansett. Det er såvisst ikkje snakk om premie for pen behandling av ungskogen nå nei. Dei braser ihop og dreg med seg alt dei finn brukbart. Og alt går sams til massevirke. Og er det någå rålendt og ulendt mark der dei fer, blir det sjåande ut som ei slagmark. Der dei har fore over med desse hogstmaskinene og herja, er det ikkje meir å høste korkje for nåværande eller neste bruker.

Det er så mye snakk og skriving om arbeidsplasser og arbeidsløyse, om naturvern og miljøvern nå for tida. Men kunne ein få folk i trua på dra til skogs med motorsag, måleband og kleva m.m. ville dei finna mange gode og trivelege arbeidsplasser. Når ein driv i skogen heldt ein seg frisk og tolog, og krimsjuke og slikt er ein ikkje plaga av heller.

SAGNET OM TROLLET I FOLLEBUSØVERBYGDA.

I området rundt Reiten-gardene i Follebus-øverbygda lever det et gammelt sagn om en kjempestor kar eller et troll som har gått ovenfor garden på vei nordover. Trolllet må ha vært kjempestort etter føttene å dømme, for det er avtrykk av en fot i en steinblokk ovenfor Nedre Reiten (fotens lengde er ca. 60 cm.) Sagnet forteller at kjempsa bar en steinbør i en sekk på ryggen, men ved Reiten-gardene ble sekken skåret i stykker og all steinen falt ut. (Stein-ura i området vises tydelig også idag.) Sagnet

forteller også at det skal være ett fotavtrykk av kjempsa ved Liems-tåget og ett fotavtrykk ovenfor Topphus. Disse to fotavtrykkene er det ingen som vet sikker hvor er.

For noen år siden fikk Arnfinn Reiten bygget ny skogsvei. Steinblokken med fotfaret i lå akkurat der veien skulle gå, så steinen ble fjernet. Han kom senere til å tenke på denne spesielle steinblokken. Han fant igjen steinen og satte den opp igjen ved siden av veien nær der den hadde stått før.

Dette sagnet er hentet fra en særroppgave om "Gamle sagn i Gausdal" som to jenter ved GVS har laget. Historielaget er interessert i flere sagn. Hvis du vet om ett, ta kontakt med oss.

ÅRSMØTET

for Gausdal Historielag blir på Astridbekken søndag den 18.april 1993 kl. 19.00. I tillegg til vanlige årsmøtesaker vil Anne Kleiven kåsere om Hans Aanrud.

FILM OG VIDEO.

De som har gamle film- eller videoopptak fra Gausdal har kanskje en skatt som andre kan få del i? Det kan være opptak fra dagligliv og fest, eller steder og miljøer som har forandret seg.

Historielaget vil gjerne låne og eventuelt kopiere slike opptak, da vi mener de kan gi oss verdifulle glimt tilbake til vår nære fortid, og bli til nytte og glede for kommende generasjoner.

T A K K

for den gode responsen vi fekk etter artikkelen om kulturminner i utmark i førre nummer av Gausdals Tidende. Mange stader her i bygda finst det spor som fortel oss litt om korleis folk har levd og brukt utmarka i gamal tid. Registreringsarbeidet vil halde fram når det blir bert att. Meld frå dersom du veit om noe som truleg ikkje er registrert.

Vi fekk og to svært interessante gjenstander som er funne i Gausdal, ein våpenkniv av jern og ein spydspiss av stein. Desse er levert til Oldsaksamlinga. Spennande å sjå kva forskarane finn ut, kanskje må historia skrivast om att?

STYRET FOR GAUSDAL HISTORIELAG HAR FOR 1992 BESTÄTT AV:

Marthe Stine Fyksen, V.Gausdal,
formann, tlf. 61 22 63 78

Thorstein Fougner, Follebu,
nestformann, tlf. 61 22 03 05

Kari Nustad Bergum, V.Gausdal,
sekretær, tlf. 61 22 33 50

Marit Paulsrød, Ø.Gausdal,
kasserer, tlf. 61 22 01 87

Styremedlemmer:

Ole A.Kvisberg, Svatsum, tlf. 61 22 90 74

Liv Bakken, V.Gausdal, tlf. 61 22 63 11

Olav Aamodt, Ø.Gausdal, tlf. 61 22 03 04